

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 75 — D. za naročnike v inozemstvu 35 — D letno. Posamezna številka po 1 — D

Za reklamne notice, pojasnila, nosilna, razpise služb je plačati po 75 p za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 25 D

Telefon uredništva št. 812.

Za oznanila je plačati od enostolne petit-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja izvršenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t.j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./7**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštne.

Črni dan Čehoslov. učiteljstva.

Kakor je vsem tovarišem znano, je leta 1919. sprejela „Narodna Skupščina“ v Pragi takozvani „Paritetni zakon“, ki stavlja učitelje na isto stopnjo z državnimi uradniki ter določa, da dobivajo učitelji na ljudskih šolah iste plače kot državni uradniki z maturitetnim izpričevalcem gimnazije, učitelji na mešč. šolah pa plačo kot uradniki z dveletno fakultativno izobrazbo.

Paritetni zakon je izdelalo ministrstvo prosvete pod ministrom Habrmanom, ki ga štejejo češki učitelji med svoje najboljše prijatelje. V tem zakonu je obsežen samo minimum učiteljskih zahtev in vendar je moral pred sprejetjem od strani ministrskega sveta zagroziti Habrman z ostavko, nakar je bil zakon brez daljnih težko sprejet.

Tedaj so zapisali listi češkega učiteljstva nad svoje članke ponosne besede: Boj dobojevan.

Po sprejetju paritetnega zakona si je češko učiteljstvo globoko oddahnilo in delalo veselo dalje na polju ljudske prosvete, vrglo se je na delo tem lažje, ker je čutilo za seboj nezlomno hrbenico ministra Habrmana, zvestega čuvarja učiteljskih pravic.

Politična konstelacija pa je končno zahtevala padec prvega koalicijskega ministrstva in na Habrmanovo mesto je sedel mož — uradnik.

Tu se začne novo poglavje, nov boj bratskega učiteljstva in listi prinašajo znova članke z naslovi: Na branik, Pozor itd.

Baš tako kot pri nas, je tudi na Češkem. Državni uradniki, prav posebno oni z visokošolsko izobrazbo, gledajo na učitelja kot na ubogo paro, kot na človeka nižje vrste in mu odrekajo, kjer koli le morejo, enakopravnost z njimi samimi. Če pa pride potem takle možakar na mesto, kjer lahko svoje nazore udeleži, tedaj ne

preostaja učiteljstvu drugega, kot poklicati na branik vse borbe.

Po predhodnem odobrenju ministrskega sveta je češka narodna skupščina uvodoma omenjeni paritetni zakon enostavno — zrušila, ukinila. S tem so seveda ukinjene vse z največjo težavo priborene pravice češkega učiteljstva.

Ali to še ni najhuje. Prvemu udarcu sledi navadno še drugi, krepkejši. Narodna skupščina štedi tam, kjer je najmanj na mestu, namreč pri uradniških plačah. Državnim uradnikom je znižala plače in sicer največ za 3 odstotke; ker pa je paritetni zakon ukinjen in učiteljstvo potemtakem brezpravnega raja, je znižala plačo tudi učiteljem, toda ne za 3 odstotke, temveč kar za 20—25 odstotkov.

Češko učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol preživlja sedaj težke čase. Kruta, vsesplošna draginja je doslej tlačila k tlom učitelja, sedaj pa, ko so znižali za 1/4 prejemke, ki niso bili nikakor sijajni, se bo naselila v učiteljske družine trpka beda. Centralna organizacija češkega učiteljstva ljudskih in meščanskih šol „Československa obec učiteljska“ je sklicala učiteljski zbor v Prago dne 28. XII. 1921., ki je pripravil vse potrebno za boj človeškega življenja in dal Narodni skupščini dvomesečni rok za izpremembo zakona o novih učiteljskih plačah.

Zgodovina boja češkega učiteljstva je za nas nad vse poučna in zanimiva. Zakaj naše razmere so se odigravale do včeraj še natanko kot one na Češkem. Kot za obstoj nove države neobhodno potrebno, je morala Československa republika najprej vsaj deloma zadovoljiti oni stan, ki je za nositev državne ideje med ljudstvo najpripravnější, namreč učiteljstvo. Isto je bilo pri nas, Narodna vlada je smatrala za najnujnejši svoj posel uravnati prejemke učiteljstva. Naročila je referentu izdelati zakon, ki izenačuje učitelje v vsakem oziru z uradniki, ko pa je bila uredba gotova, tedaj se prikažejo fa-

mozne stopnje I.—V. Od kod? Kje? Toda tudi to je za nami.

Sedaj imamo v zakonu črno na belem, da je učitelj državni uradnik. Ali verujete mi, da s tem zadeva še ni rešena; pride gotovo, če ne danes, pa jutri nekdo, ki bo ruval in skušal omajati temelj svojega prednika, zakonodajalca.

Zato danes ne smemo mimo tega važnega vprašanja, mimo moralnega udarca, ki ga je prejelo za svoje nadvse požrtvovalno delo češko učiteljstvo od Narodne skupščine.

Naša sveta dolžnost je, da v tem resnem trenutku povzdignemo svoj glas in zakličemo češkim bratom: Vztrajajte in ne popuščajte niti za las! Jugoslovansko učiteljstvo motri vašo borbo! Vaši uspehi so naši uspehi, vaši porazi so naši porazi! Naprej v boj za svete pravice učiteljstva, za katere smo se pod Avstrijo borili skupno — pol stoletja. Ne dajmo si jih vzeti od lastne države!

Albin Lajovic.

Pomisliki proti odpravi dosedanjih šolskih naznanil.

Z novimi šolskimi letom 1921./22. dobimo torej nove uradne tiskovine: »Matični list« in »Izkaz o šolskem napredku«.

L. 1919. se je vnela precej dolga papirnata vojna za nove tiskovine. Tudi jaz sem posegel vmes ter priporočal združen katalog in razrednico, ki je na koroškem in drugje že od nekdaj vpeljana in se dobro obnesla kot uradna knjiga. Toda zdaj stojimo pred novotarijo in gotovo ne bo odveč, ako si ogledamo z izkušenim očesom njeno solčno, pa tudi senčno stran.

Matični list, ki bo končno posedoval vse reče in druge važnejše podatke o obisku, selitvah, zdravju učenčevem i. dr., je gotovo prav idealno zasnovan. Drugačna pa je stvar z »Izkazom«! Da se bodo »Izkazi« tekom šolske dobe prav pogosto izgubljali, je sigurno pričakovati. Izgubi se lahko po naključju (slučajno),

ali pa tudi — kar se bo rado pripetilo — namenoma! Kdo naj plača tistih 5 D. za nov »Izkaz«, ako je stranka plače nezmožna, ali pa da se smatra glede izgube neodgovorna in nekriva? Kdo naj plača duplikat, ako je prišla tiskovina razredniku ali šolskemu voditelju v izgubo, kar se tudi lahko pripeti? Pa recimo, da se ničesar ne izgubi. Kakšno veselje bodo imeli starejši otroci, videč vse reče v enem listu zbrane! Kaj ne, posebno tisti, ki so od leta do leta bolj napredovali ter dobe končno samo enojke? Toda ti slabi prejšnji redi se bodo jim rogali kot neizbrisljivi madeži! To bo grenka kaplja na veselje! Li ni nepedagoški, da se ničesar ne pozabi in poskrbie, kar ustvarja napredne občutke? Menim da!

Pomislmo, da je otrok čisto nedolžen, ako dobi slabe reče: bolezen, domača uporaba, oddaljenost od šole i. dr., so tehtni činitelji, ki določajo vsebino izpričevala. K nim se pridruži še sposobnost, takt in vestnost učiteljeva, ki tudi niso brez pomena.

Le eno dogodbico naj povem: Nekeč se pogovarjam z materjo-kmetico o šoli ter vprašam po njeni Miciki. Ah, moja Micika mi letos ne hodi rada v šolo in komaj čaka, da bi že enkrat prišla k drugi učiteljici, v III. razred. Letošnja gospodična preveč hvali najrajša le učenke iz imovitejših in boljelih rodbin. Mojo Miciko malokdaj vpraša in reče ji daje, kakor je razpoložena...

Kdo se upa trditi, da se kaj takega nikjer ne prigodi? O pač, vsi, ki opazujejo, vedo, kako vpliva nepravilno, nezdravo razmerje med šolo in domom na izpričevalo, vedo, kakšne učinke izvablja simpatija ali pa antipatija med učiteljem in posameznimi učenci. Iz tega sledi, da si moremo napraviti relativno stvarno sodbo o duševnem razvoju učenčevem le pod izvestnimi pogoji. Recimo, da hodi učenec vsa leta k istemu učitelju in da so socialne razmere njegove stalno enake.

Tudi ne vem, kaj koristijo slabšemu učencu boljši redi prejšnjih let. Ako je

P. B.

Dojmovi iz Srbije.

Još za vrijeme balkanskog rata, čitajući simpatične novinske članke o Srbiji i njihovoj junačkoj vojsci, porodila se u meni jaka težnja, da vidim tu zemlju i narod koji tamo živi. Vukla me želja, da vidim jednu slavensku slobodnu državu sa svojom upravom i svojom narodnom dinastijom. Državu, gdje vlada sloboda i demokracija.

God. 1916. kad je Evropa pušila se u ratnom plamenu, Austrija, da pokaže svoju kulturu i svoju veliku dužnost prema zapuštenom Balkanu, počeo, da otvara u pokorenoj Srbiji škole. U to tužno za Slovenstvo doba bio sam i ja jedan prisiljan član austrijske vojne sile. U vojsci sam doživio vrlo malo radostnih časova, ali veselijeg nisam nikad doživio u životu od onog, kad nam je jedne večeri kom. feldvebel pročitao „Befehl“, da se jave svi učitelji, koji poznaju hrv. jezik, te da svi biti poslani u Srbiju u svojstvu učitelja. U tom mi je času bilo, kao onom jadnom robijašu, koji je sputan u podzemnoj tamnici bez sunca i slobode i iznenada ga izvedu na slobodu. Moj sreći nije bilo kraja. Veselio sam se što ću biti spašen od ratnih napora, a moguće i smrti, a uz to ići u Srbiju u tu moju davno željkovanu

zemlju, a napokon tješio sam se, što je gotovo za onda bilo najglavnije, što in tamo biti — sit! Drago mi je bilo, što ću se osloboditi neugodnog ambijenta, gdje se samo o puški i menazi govori, te ići među one male sirotane, koji tuže za svojim hraniteljima, koji tamo daleko na krvavom Kajmakčalanu bore se puškom u ruci, da isteraju Švabu sa svoje opustošene zemlje. Veselio sam se napokon što ću utešiti i ohrabriti te male mučenike, žrtve velike i plemenite ideje. Dva sam dana ovako presretan lutao, kao bez glave od prevelike sreće i fantazirao o Srbiji, dok mi nije te sretne časove uništio batalj. ordonanc, kada je pozvao sve učitelje moje kompanije, da prime dokumente za putovanje u Srbiju, a samo je mene ispustio. U prvom sam se času tješio, jer mišljah da sam pogreškom izostavljen, ali se doskora osvedočih da nije to bilo „slučajno“. Dakle je i opet kriv taj nesretni P. U.! Za mene je ovo bilo grozno razočaranje. Još i više! Jer za mene to nije više bila nada, nego nešto sigurno, stalno. Ja sam duhom bio već u Srbiji. Tamo sam vadio, veselio se, dijelio sreću i nesreću toda mučeničkog naroda.

Veli se: svako čudo za tri dana. Sada se osvedočih o neistinitosti ove rečenice, jer se nemogoh od ovog čuda otrezniti

ni tri nedjelje.

Došla napokon i 1918. godina, a s njom i naša sloboda. Prvo je oduševljenje već prošlo i nastali su dani mirnog i korisnog rada. Svukoh i ja vojničku odoru i počeh misliti za svagdašnji kruh. U novi, nama započela se odmah živa agitacija da se pomogne opustošenoj Srbiji. Držali, da ću joj najbolje pomoći, ako joj posvetim svoje skromne sile i ujedno ću ostvariti svoj davni sanj i tako se odlučih da idem u Srbiju. Ipak mi je bilo pri toj pomisli teško pri duši. Balkan! Već sama ova riječ strašila me, pa još iza 6-godišnjeg rata! Znam; da me tamo čeka neko selo. A sela bit će zapuštena, opustošena. Narod podivljava u ratu, a škole zanemarene. Pri odlučivanju sve mi se ovo vrzlo po pameti. Ali ipak konačno se odlučih da idem, da se odužim i tom dijelu našega naroda, koji je u krvi najviše žrtvovao za našu slobodu i ujedinjenje. Uputim se uveče iz Zagreba i drugi dan stigam u Beograd, za prvi put u životu. Grad je na mene učinio prilično lijep dojam, ali ipak osjetih neku promjenu. Osjetih se, da sam na istoku. Izgled grada mnogo drukčiji, ulicom susrećivah neka druga neobična lica u različitim narodnim nošnjama iz raznih krajeva Srbije, Makedonije i Črne gore. Kad dođoh do hotela „Moskve“ i Terazije uvidjeh da imade

i ovde mnogo evropskog, te ovaj glavni dio grada čini dojam jednog velegrada, ili budućeg velikog svetskog grada, koji imade sve uvjete lijepog razvitka. Prošao sam sve važnije i ljepše dijelove grada, kao: Kalimegdan, Topčider, prošao sam i sve veće i ljepše ulice i trgove i upozorah barem donekle vanjski dio grada.

Početkom jeseni stigam u određeno selo B., u srcu Šumadije, odakle se otvara lijep pogled na grob kralja Petra na Oplencu, gdje sada počivaju Njegovi mrtvi ostanci. Moj se dolazak razglasio po selu munjavitom brzinom. To je za selo bila osobita novost. Novi učitelj, pa još k tome prečanin — Primorac! Senzacija! Svi me seljaci susreću vesela lica, rukuju se s manom i oduševljavaju me za njihovo selo, te vele, da je ono najbolje i najljepše u čitavoj okolini. Ljudi da su mirni i vredni. Svi se kupe oko mene i saleću me sa sto pitanja: odakle sam, gdje sam do sada bio itd. Ja im pričam da sam s mora. Oni se čude, te vele: Bože, Bože, gdje sve Srbin ne živi! Odmah me začudila vječitost i bistrina tog šumadinskog seljaka. Nekoliko je dana sve bilo opojeno od radosti, što su dobili novog nastavnika i ako im se s jedne strane došapnulo, da sam Švabo — katolik, pa bih mogao i djecu pokatoliciti! Sve im ovo nije pro-